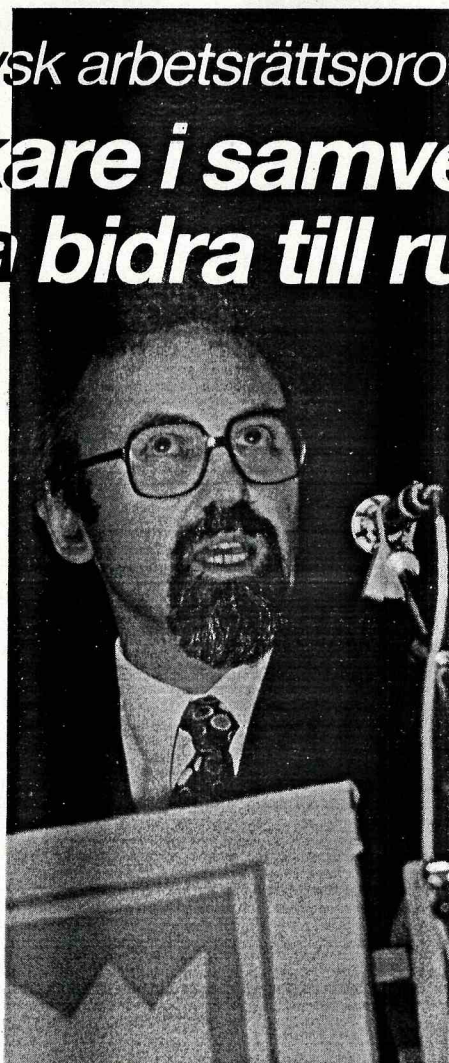

Västtysk arbetsrättsprofessor: — Forskare i samvetsnöd kan vägra bidra till rustningen

Det har blivit vanligare att europeiska och amerikanska forskare arbetsvägrar på grund av samvetsbetänkligheter inför kapprustningen. Enligt den västtyske professorn i arbetsrätt Wolfgang Däubler kan det till och med finnas ett visst arbetsrättsligt skydd för en sådan inställning.

TEXT: VILLE CARLSTRÖM
FOTO: MICKE BERG

□ □ □ Wolfgang Däubler talar långsamt. Han plirar vänligt och uttrycker sig väl.

— Det bästa exemplet på att något verkligen håller på att hända är väl massprotesten från amerikanska forskare mot SDI — Stjärnornas krig. Närmare 7 000 forskare och ingenjörer har skrivit på en deklaration att inte samarbeta med projekt anknutna till SDI.

Wolfgang Däubler är i Sverige för att tala vid en internationell konferens ordnad av olika yrkesgrupper mot kärnvapen. Däublers ämne är vilka arbetsrättsliga konsekvenser som kan drabba den som arbetsvägrar på grund av samvetsbetänkligheter. Han har specialstuderat några domstolsfall som ger en vägledning om hur västtysk rätt ser på problemet. De gäller inte bara högt kvalificerade forskare, utan vem som helst som vägrar utföra vissa arbetsuppgifter därför att samvetet ömmar.

Vägrade trycka fascistiskt prospekt

Det första fallet gällde en tryckeriarbetare som av sin arbetsgivare ålades att trycka ett prospekt för nyfascistisk litteratur. Han vägrade och avskedades. Han väckte talan

— Närmare 7 000 forskare och ingenjörer har skrivit på en deklaration om att inte samarbeta med projekt som är anknutna till det så kallade Stjärnornas krig, säger professor Wolfgang Däubler.

vid arbetsdomstol och yrkade på att han skulle återanställas. Han förlorade i första instans men överklagade och i juni i år — sex år efter att han avskedats — återanställdes han. Domstolens motivering var att man inte får avskeda någon som vägrar utföra vissa arbetsuppgifter av samvetsskäl, förutsatt att det finns andra arbetsuppgifter för honom eller henne.

Denna sorgliga historia fick emellertid inget lyckligt slut. I början av hösten i år sades tryckeriarbetaren åter upp. Nu påstår arbetsgivaren att han är "överflödig".

Fall nummer två gällde om en arbetslös kunde få arbetslöshetsersättning om han vägrade ta ett erbjudet jobb i rustningsindustrin, när han var pacifist.

Domstolen avgjorde att den arbetslöse skulle få behålla ersättningen eftersom arbetet med att reparera krigsfartyg ansågs strida mot hans övertygelse. Däremot skulle han förlorat ersättningen om han vägrat utföra kontorsarbete inom krigsmakten, ansåg domstolen.

Ville inte göra medicin mot strålskador

Men det tredje fallet är, enligt Wolfgang Däubler, inte lika uppmuntrande.

Tre läkare, anställda som forskare på ett läkemedelsföretag, arbetade bland annat med att utveckla en magmedicin, en medicin mot strålning. I ett internt företagsmeddelande framgick att bolaget — deras arbetsgivare — såg stora möjligheter till affärer med krigsmakten, eftersom medicinen ansågs kunna hålla soldaterna funktionsdugliga, även när de utsatts för stark strålning från en atombomb. Det militära ändamålet visade sig vara viktigare än det civila.

Läkarna vägrade att fortsätta med forskningen. De ville inte bidra till en utveckling mot ett kärnvapenkrig. Två av läkarna avskedades och sökte upprättelse i den lokala arbetsdomstolen. Men domstolen godkände inte deras argument. Sådana argument har inget med samvete att skaffa, löd domstolens något märkliga motivering.

Får man vägra flyga flyktingar?

I ett fjärde mål som har intresse i sammanhanget vägrade 25 piloter och andra flygbolagsanställda att medverka till att flyktingar som vägrats politisk asyl i Västtyskland flögs tillbaka till sina hemländer. Motiveringen var den förföljelse de kunde komma att utsättas för vid återkomsten.

Målet är ännu inte avgjort, dom kommer någon gång under hösten.

Är det därmed realistiskt att en forskare till och med i rustningsindustrin skall kunna vägra utföra arbetsuppgifter under åberopande av samvetsbetänkligheter?

Wolfgang Däubler är faktiskt optimist.

— Ja, det är det. Han får visserligen utstå en del obehagligheter men för en efterfrågad forskare är det ofarligare att säga nej än för en vanlig medborgare. Skulle det värsta hända — att han blir av med jobbet — har han säkert möjligheter att skaffa ett nytt. □